

Híradók bekerültek a váci börtönbe

Sok ember kíváncsi, hogy milyen lehet a börtönvilága. De arról, csak könyvekből, vagy elbeszélésekből informálódhatnak. Persze a bűnözők jól ismerik, de azok nem kíváncsiak bejutni. Ellentétben a Híradó tagozat tagjaival. Már régebben felmerült az érdeklődés, hogy milyen lehet a börtön világ, milyenek a körülmények, hogyan zajlik a fogvatartottak napi életük? Mivel klubtársaink nem bűnözés révén akartak bekerülni a fegyház és börtön intézményébe. Ezért felvettük a kapcsolatot a váci Esze Tamás Híradó Nyugállományuk Klubjával, akikkel egyébként is együttműködési kapcsolatban állunk. Évente több közös programokat szervezünk. A váci klub tagjai jó kapcsolatban vannak a büntetés végrehajtó intézet vezetőivel, több tagjuk van az intézetből nyugállományba vonult állományából. Így a kérésünkre megszervezték, hogy november 26-án látogatáson vehessünk részt. Kora reggel vonattal elindultunk Vácra, ahol már vártak bennünket. A Váci Fegyház és Börtön bejáratánál egy nagyon kedves fiatal törzsőrmester hölgy fogadott bennünket. Leellenőrizte a személyes adataikat (amit már korábban e-mail ben megadtunk). Majd a nálunk lévő vágó és szűrő tárgyakat és a személyazonosító igazolványainkat el kellett zárni egy megőrzésre szolgáló fiókos szekrénybe. (A beléptetés szigorúbb, mint egy repülőtéri ellenőrzés.) A személyek ismételt ellenőrzése után hármassával, egy zsiliprendszeren át kellett haladni, ahol egy mágnes (fémdetektor) kapun kellett áthaladnunk, a táskáinkat pedig átvilágítás után kaptuk vissza. Az intézménybe jutás után átadásra kerültünk, egy újabb csinos egyenruhás hölgy felügyeletére bízva. A fegyőr hölgy Drobinoha Teréz bv. alezredes kiemelt főreferens volt, aki a látogatásunkat megtervezte és bemutatta az intézményt. A nagy létszámunkra való tekintettel a csoportot végig kísérte egy bv. százados úr is, aki a csoport végén felügyelte, hogy nehogy valaki lemaradva eltévedjen a több szintes épület komplexumban. Nagyon rendezett folyosókon, lépcsőkön vezettek keresztül egy előadó terembe ahol az alezredes hölgy, tájékoztatást adott a fegyház épületének történetéről, a büntetés végrehajtásának bevezetéséről, a bűn és büntetés történetéről.

Megtudtuk, hogy 1762-ben Mária Terézia királynő, császárné rendelkezett arról, hogy a tiszteletére épített diadalkapu melletti épületben nemesi ifjak nevelőintézete létesüljön, a bécsi Theresianum mintájára. Az intézetben kápolnát is építettek. Később Mária Terézia fiának, II. József császárnak rendeletére 1784. szeptember 20-án a váci iskolát bezárták. 1808-ban az országgyűlés itt alapította meg a Ludovika Katonai Akadémiát, de azt végül 1825-ben Pesten nyitották meg. A fegyintézet alapításától ma is létező büntetőintézet jogelődjének létrehozásáról az 1848–49-es forradalom és szabadságharc bukása után, az új osztrák birodalmi büntető törvénykönyv életbe lépésével, 1854-ben döntött az Osztrák Igazságügyi Minisztérium, a hatósági fogház létrehozásáról szóló rendeletében. Alapító okirata szerint 1855-ben létesült, az első fegyencet

az év novemberében fogadták be. Majd 1884-ben ismét fegyházzá alakították át. Az 1956-os forradalom után a politikai okból elítéltek egyik legnagyobb fogva tartó intézete volt. A Büntető törvénykönyv 1978-as hatálybalépését követően az intézetet a szigorított őrizetesek elhelyezésére jelölték ki.

A fogvatartottakat 1880-ig vállalkozók foglalkoztatták, akik a rabokat az élelmezésért cserébe külső munkákban vették igénybe, a korabeli tapasztalat szerint jó haszon mellett. Ma az elítéltek foglalkoztatását (munkát biztosítását) jelenleg az intézeten belül működő Duna- Mix Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. biztosítja. Aki vállalja asztalosmunkát végezhet, műszaki bontóban alkatrészeket szerelhet szét, vagy kábelkötegeléssel, esetleg cipőkészítéssel foglalkozhat. Aki dolgozik, naponta fürödhet, valamint munkájáért pénzt is kap, pár tízezer forintot is gyűjthet havonta. Aki viszont a zárkában marad, az sokszor unalmában képzőművészettel kezd foglalkozni.

A tájékoztató után elindultunk a börtön területén megtekinteni a különböző objektumokat. Előttünk nyitották és rögtön zárták a vasajtókat. Láttuk a 8-10 fős cellákat, ahol a fogvatartottak, ha nem kaptak munka lehetőséget egésznap bent üldögélnek, illetve az étkeztetés is itt történik. Az étkeztetésre és a dohányzásra nagyon oda figyelnek. Ezt az ajtón lévő kis táblából olvashattuk le, hogy hány fő van bent, milyen menüt kapnak, (van vegetáriánus, diétás és normál). Valamint az is leolvasható volt, hogy dohányzó, vagy nem dohányzó cella, mert személyiségi jogokat még itt is be kell tartani. A cellában állandó hideg-meleg csapvíz van biztosítva a rabok részére, mert az mégsem lehet, hogy piszkos kézzel kezdjék meg a háromfogásos ebédet. Fürdési lehetőség (zuhanyozás), viszont csak heti egy alkalommal jár, kivéve azoknak, akik dolgoznak. Áthaladtunk az udvart ahol a rabok napi egy órát sétálhatnak, majd láttuk az épületet ahol dolgoznak, és végül a hírhedt Doberdó épületbe vittek le bennünket. Ez a szint az alaksorban van, fűtetlen cellákból áll, ahol mosakodási és WC-zési lehetőség nem volt. A börtön egyik belső udvaráról nyílik az ÁVH által használt részleg, amelyet Doberdónak neveztek a foglyok. A névadás oka is vészjósló, az itt kiállt kínok ugyanis az első világháború vérszivattyújához, az olasz frontoz voltak csak hasonlíthatók. E részlegben látható az állózárka. Az állózárka első hallásra nem tűnik vészes kínzóeszköznek, ám a szűk helyre bezárt, mozdulatlanságra kényszerített rab csak állva tudott elhelyezkedni, leguggolni, leülni, vagy testét más módon pihentetni nem volt képes. Amennyiben rosszul lett, elájult, nem tudta felvenni a vérkeringés normalizálásához szükséges fekvő testhelyzetet, így maradandó egészségkárosodást szenvedett az agy vérellátásának zavara miatt. (Ilyent csak Auswczban láttam.) A sötétzárka szintén nem hangzik durvának. Valójában azonban az ingerszegény környezettől megőrültek vagy tartós pszichés károsodást szenvedtek az itt fogva tartottak. Volt, akit hónapokra zártak be ide. A Doberdóban nem volt fűtés, a levegő sem cserélődött megfelelően, ráadásul a

sima zárkák is embertelen módon voltak kiképezve. Volt egy szűk, pár méteres folyosórész a cellákban, ahol napközben tartózkodhattak a rabok, a priccshoz csak éjszaka férhettek hozzá, hogy pihenjenek. Ez az épületrészt, amely ma már nincs használatban, múzeumnak van berendezve. De a 40-es, 50-es években az AVH nagyon sok politikai foglyot zárt ide be, akiket megalázni, megtörni próbált a rendszer, a büntetést ugyanis többnyire koholt vádak alapján kapták az elítéltek. Mára meghagyták mementónak, ahol olvasható az itt raboskodók nevei között: Szakasits Árpád, Göncz Árpád, Rákosi Mátyás, Kádár János, Hóman Bálint, Bibó István, Déry Tibor, Tóth Bálint Matuska Szilveszter, Lénárd Ödön és Berkesi Andrást.

Ezután békésebb vizekre evezünk. Meglátogattuk a börtön udvarán lévő kápolnát. A börtönépítési program keretében - 1855 és 1885 között - kerülhetett sor a neogótikus börtönkápolna felépítésére is, az elbontott konviktusi kápolna helyén, határozottan azzal a céllal, hogy a fegyencek részére méltó istentiszteleti helyet biztosítsanak. Krisztus jelenlétét pislogó örökmécs jelezte a belépő számára. A templom elég rossz állapotban van (de még romjaiban is szép), a közel jövőben fel fogják újítani. Végezetül bemutattak egy börtön körletet. Láttunk szíjon vezetni rabot, Láttuk, ahogy minden alkalommal meg motozzák őket, ha kijönnek valamilyen ok miatt a cellából és visszamennek. Láttunk egy tízszemélyes cellát ahol, a rabok ötemeletes ágyon pihenhetnek éjszaka. Volt benne tíz kicsi szekrény (mint egy öltözőben), az ágyak alatt kis dobozban még tárolhattak különböző személyes tárgyat.

A börtönlátogatás végén kifelé ismét zsilipkapun mentünk keresztül. Megköszöntük az alezredes asszonynak, hogy bemutatta nekünk az intézményt. Azért nem mondtuk, hogy "viszont látásra." és a szabad levegőre kiérve kicsit megkönnyebbültünk, ahol igyekeztünk feledni a benti nyomasztó érzést. A törvénytisztelő ember számára hátborzongató látvány és megkönnyebbülést jelent az intézmény elhagyása. Az egész program nagyon érdekes volt, legalább némi képet kaptunk a büntetés végrehajtásról, a bűnözők fogva tartásáról, a börtön világról. Azért hazafelé utazva az egyik klubtársunk megjegyezte, hogy nyomasztó érzésvolt látni a rabok sanyarú életét, de mégis csak jobb, hogy ők ott bent vannak elzárva, mintha itt kint folytatnák a bűnöző életüket és félelemben tartanák a becsületes embereket.

Soós Tamás nyá. alezredes